

BEZDÁN ANIKÓ JUDIT

Civil jellegű vadásztársaságok perspektívái

A vadászat témakörét sokféle jogi norma befolyásolhatja, nem egyetlen jogforrás tölti ki tartalommal. Mindig más és más megítélése lehet az aktuális viszonyoknak. Jómagam jelen esetben igyekszem egy újfajta megközelítésben megvilágítani és vizsgálni a vadásztársaságot, mivel azt egy olyan sokszínű szervezeti formának tartom, ami teljes megújulásra és támogatásra érdemes.

A vadászok közössége az általuk választott jogi és szervezeti formában nyeri el a jogállását, a vadászat adta sajátosságok keretei közötti érvényesíthetőséggel. Az egyesülési jog alapján, a törvény által elismert célokra számtalan egyesülési formában működő társadalmi szervezet alakulhat. A vadásztársaság ezek közül – speciális célja és tevékenysége miatt – csak az egyik nevesített társadalmi szervezet. A szervezeti besorolásuk és meghatározásuk miatt tartozhat egy vadásztársaság a klasszikus értelemben vett civil szervezetek körébe.

*A vadásztársaságok szervezeti jellegű meghatározásának egyik lehetősége,
fogalmi jegyei*

A vadászati jogot gyakorló szervezeteket csoportosíthatjuk az alábbiak szerint csoportosíthatjuk:

Legtágabb értelemben:

- a) jogi személyiséggel rendelkezik-e, vagy sem, van-e állami elismerésen alapuló bejegyzett nyilvántartásuk

A tényleges vadászati jog gyakorlása nem nélkülözheti az állami elismerést, azaz a jogi személyiség megszerzését, szabályozott szervezeti keretekben való működést. A célok eléréséhez, valamint a vadászati jog gyakorlásával előadódó kötelezettségek gyakorlásához is nélkülözhetetlen a rendezett jogi keretekben való működés. A Ptk-ban találhatunk felsorolást a jogi személyek típusaira, így a vadászati jog gyakorlására is irányadó formákra, de ez nem jelent taxatív felsorolást. (Pl.: a földtulajdonosi közösségek nem nélkülözhetik a rendezett szervezetet, de egymás közötti viszonyaikra a Ptk. közös tulajdonra vonatkozó rendelkezései az irányadóak. Az állami elismerés szükségessége a gyakorlatban korábban előforduló nehézségek megoldására jött létre.)

A vadásztársaság egyesületi jellegű formájára vonatkozó alapvető rendelkezéseket a Ptk tartalmazza, ennek ellenére a Legfelsőbb Bíróság úgy foglalt állást, hogy a társa-

dalmi szervezet alapszabályára nem alkalmazhatók a polgári jogi szerződésre vonatkozó szabályok, így a szerződés érvénytelenségére egyik fél sem hivatkozhat alappal.¹

Alapvetően a szervezet jogi személyisége nem feltételezi a gazdasági tevékenységet, mivel az nem fogalmi eleme, esetünkben viszont nélkülözhetetlen bizonyos mértékű vagyoni jog és kötelezettség. Lényeges kritérium még a tartós célra való működés, ami a vadászattal kapcsolatos kérdésekben fogalmilag rövidtávon nem is valósulhat meg. Rendelkezik állandó szervezettel, így a felvállalt feladatok és eredménynek elérése nem a tagoktól, munkavállalóktól függ, nem kockáztatják a ki- és belépések.

A vadászatról szóló törvényben megjelölt és kiemelt célok akár társadalmi jellegűek, akár gazdaságiak lehetnek, egyaránt jellemzőek a szektorokban tevékenykedő jogalanyokra.

A környezet- és természet védelmével, vadászattal kapcsolatos egyes célok megvalósítására létrejöhetnek ugyan laza személyi jellegű csoportosulások is, jogi személyiség és állami elismerés nélkül, de gyakorlatilag a civilek a vadászattal kapcsolatosan, ezekben a formákban hazánkban igen kevés számban vállalnak fel működést.

A magánszemélyek és az egyéni vállalkozók, az egyéni cégek is erőtlenekek lehetnek a vadászati szektor adta problémák megoldására. Az egyéni vállalkozók nem jogi személyek akkor sem, ha nyilvántartásba vannak véve. Fontosságuk azonban kiemelendő, mivel anyagi támogatásuk, esetleges adományaik, segítő jellegű tevékenységük olyan célok megvalósítását is eredményezheti, ami néhány szervezet nonprofit- civil jellegű céljainak az elérését, külön felvállalását elősegítheti, erősítheti.

A szervezeti jogalanyiség kérdése már egy hosszabb folyamat eredményeként jöhet létre, állami elismeréssel és jogi személyiséggel.²

b) ha jogi személyek, intézmény típusú jogi személyek, vagy személy- vagyonegyesülés útján létrejövő társulások

A vadásztársaságok természetszerűen vagyonegyesülés jellegűek, mivel a vadászati jog gyakorlása vadgazdálkodásra alkalmas terület tulajdonához kötött. Ezen felül a szervezet megalakulástól kezdve elválnak egymástól a tagok vagyoni viszonyai, valamint a társaság és tagjainak harmadik személyekkel való vagyoni viszonyai is. Ugyanakkor az intézményi jellegük is természetes, mivel minden esetben az alapítói vagyoni felelősség elkülönül a szervezeti vagyoni felelősségtől. Ha csak minimális mértékben vesznek részt a gazdasági forgalomban, akkor is szükséges a jogi személyiség. A szervezeti jogalanyiségüknek komplexnek kell lennie, mivel pénzügyi kérdésekben, munkáltatóként önállóan kell egy vadásztársaságnak fellépnie és aktív passzív képességgel is kell rendelkezniük.

¹ Legfelsőbb Bíróság Kfv.X.25.090/1993. döntéséből DR.LOMNICI ZOLTÁN: *Egyesületek*. Bp., 2000. 12.p.

² A Legfelsőbb Bíróság Kny.I.27.070/1996.végzése szerint az egyesülési jog mindenkit megillető szabadság, e jogot azonban csak a jogszabályok által meghatározott keretek között lehet gyakorolni. A bíróság a nyilvántartásba vételkor abból indul ki, hogy biztosítani kell az alkotmányos szabadság érvényesülését, ugyanakkor tisztázni kell azt is, hogy a társadalmi szervezet célja összhangban áll-e az alkotmánnyal, egyéb törvényi rendelkezésekkel. Dr.Lomnici Zoltán: *Egyesületek*. Bp., 2000. 12. p. Általában gyakorlat a bíróságon továbbra is az alapszabály hiánypótlásra való visszaadása, sajnos inkább az a kivétel, ha a szervezet azonnal bejegyzést nyer. Civil jövőkép - Átfogó jogi reform koncepció- Ökotárs Alapítvány és civil Társ programiroda. Bp.2004.33.p.

c) ha jogi személyek, akkor további differenciálódást jelenthet, hogy polgári jogi jogi személyek, vagy közjogi jogi személyek

Abban esetben, ha állami elismeréssel a tételesjog által felsorolt formákban jönnek létre szervezetek, akkor a törvény határozza meg a személyek által létrehozandó szervezet típusát. Ennek megfelelően további más elismerés már nem szükséges. A tulajdonosi rendelkezéssel, valamint személyegyesüléssel is létrejöhetnek az állam utólagos jóváhagyása – nyilvántartásba vétel útján. Típuskényszer a jogi személyeknél nincsen, de azért a gazdasági társasági formáknál van. (pl.: bt., kft., rt. formáknál).

A nyilvántartást vezető bíróság mindig a normatív feltételek meglétét vizsgálja. Ha a szervezet rendelkezik a törvényes előfeltételekkel, akkor megkapja az állami elismerést, a jogi személyiséget, a nyilvántartásba való bejegyzésük pedig konstitutív hatályú lesz.

Polgári jogi jellegű jogi személyiségre akkor van a szervezetnek szüksége, ha részt vesz a gazdasági forgalomban, ami a mi esetünkben törvényszerűnek mondható, még a nem gazdasági jellegű célok túlnyomó arányának kiemelése mellett is.

A közjogi jogi személy kategória igen szűk körben működhet csak a vadászattal és vadgazdálkodással kapcsolatos szektorban, mivel esetlegesen a köztisztület, vagy közalapítvány kategóriáit tudom itt csak megjelölni. Ezek a szervezeti formák általában nem a vadászattal kapcsolatos tevékenységek gyakorlására jönnek létre, hanem álláspontom szerint ilyen jellegű feladatok ellátását is felvállalhatják. Maga az egyesülési jog is közjogi jellegű, de sem a hazai jogdogmatika, sem a tételes jogi szabályozás nem dolgozta ki a használt és megemlített közjogi jogi személy fogalmát.

e) gazdálkodó jellegű szervezetek, vagy nonprofit szervezetek

A gazdálkodást folytató szervezeteknél a bt. és kkt. forma nem rendelkezik jogi személyiséggel, csak a cégnevről szerezhetnek jogokat, kötelezettségeket. A vadászati jogot gyakorló szervezetek körében egyik említett szervezet sem mondható gyakorinak.

A Kft. és az Rt. adta szervezet nagy számban működik a vadászat gyakorlása kapcsán. A nyereségorientált működésük azonban veszélyt is jelenthet. A vadászat és az erdőgazdálkodás sok esetben nem hoz rövidtávú bevételeket, így megkérdőjelezhető a hatékony működésük.

A tapasztalatok azt mutatják, hogy a jogi személyek szövetkezeti szervezetformája, még versenyhelyzetben is alkalmasnak mutatkozhat a vadászatban működő különféle csoportok összefogására, tehát akkor is, ha soraikban ma igen gyakran láthatunk „nyugvó” vállalkozásokat. Ezt azonban csak a tőkeszegénység, vagy a felfokozott kockázati tényezők okozhatják. Álláspontom szerint a jogi személyek e típusai mégis jó megoldást adhatnak a vadászati szervezetek gazdálkodása kapcsán előadódó problémákra, mivel anyagi helyzetük és az alaptőkéjük a működés biztonságát adja, garantálja. Külföldi tapasztalatok igazolják, hogy a szövetkezeteket sok esetben a nonprofit szektor részének tekintik, mivel azok inkább a személy-, mint a vagyonegyesülési jellegű szervezetek.

Az új gazdasági társaságokról szóló törvény által pl. a kft. formánál bevezetett nonprofit jellegű működési forma azonban ebben a körben is jelentheti és eredményezheti a vadászat által igényelt hosszútávú célok megvalósulását.

Gyakori a vadásztársaságok egyesületi formában való működése, és ez is minden esetben az egyesületi törvény 1989.évi II. tv. szerinti ideális formához köthető. Megfe-

elő jogi forma ez az önszerveződésre, a vadászterületek közös használatára. Azonban lehetőséget kellene teremteni kisebb taglétszámmal működő, eddigiekben nem szabályozott más egyesületi jellegű formákra is.

Az egyesületi forma azért is nagyon népszerű a vadásztársaságok körében, mivel nemcsak támogatható kategóriaként jelennek meg, hanem gazdasági partnerekké, ügyfelekké is válhatnak. A vadásztársaságok esetében az elnevezésükben a társaság szó szerepel, a pontos megjelölés (pl. egyesület) helyett. Ennek azonban valójában semmi köze sokszor a gazdasági társaságokhoz.

Az egyesületi forma személyegyesülés, amit a tagok önkéntesen, önkormányzattal rendelkező szervként hoznak létre, amelynek nyilvántartott tagsága van, és a vadászati, vadgazdálkodási cél megvalósítására szervezik a tevékenységüket, és elsődlegesen nem nyereségorientált céllal. Az egyesületeket a törvény a társadalmi szervezet nagy kategóriába gyűjti, működésükre külön törvény rendelkezései az irányadóak. Nagy mozgásteret van az alapítóknak, így a speciális törvény a vadászatról és a vadgazdálkodásról egyedi-esíti a forma adta keretet. Az egyesületek általam vizsgált vadászattal kapcsolatos formáinak változó tagsága van, közös név alatt működnek, állami nyilvántartásba kerülnek. A nyilvántartás mind a közhitelesség, mind a vadászatra jogosult beazonosítását is szolgálja. Döntéseit általában többségi határozattal hozza, a nagy taglétszámra tekintettel nem is várható el az egyhangú határozathozatal.

A vadászat hatékony és eredményes gyakorlása esetenként megjelenhet spontán informális módon is akár jogi szervezett keretek nélkül is, civil jellegű kezdeményezésként.³ Ekkor a tagok – állampolgárok egy kiemelt kérdés támogatása érdekében szabad akaratukból, nem jogszabályi előírások alapján szerveződnek össze. A szervezeti szempontból rendezetlen formációt a jog itt közösségnek hívja.

d) esetleg szervezetek szervezetei, vagy csak természetes személyekből állnak

A vadásztársaságok általában természetes személy tagokból állnak, nem szervezetek szervezetei által létrehozottak. A magyarországi vadászterületek tulajdoni és birtokviszonyait vizsgálva bátran kijelenthetem, hogy az elaprózottság általános jellegű és ritkán adódhat az elő, hogy a kijelölt vadászterületen a szervezetek tulajdonlása meghatározó lenne.

Összefoglalva arra a következtetésre juthatunk, hogy a jelenlegi rendszerben keveredik a közjogi és a magánjogi nonprofit intézmények jogi szabályozása. Ez azért hátrányos, mivel a esetlegesen elérhető központi források nagy része nem a magánjogi alapon szerveződött szervezeti formákhoz kerül, de ezzel együtt így kikerülhetnek a költségvetési ellenőrzés alól is. A civil jellegű szervezetek a modern demokráciákban a társadalmi és gazdasági fejlődés fontos szereplői, így álláspontom szerint a vadásztársaságok egyesületi típusú formái is a szektor részét képezik, hangsúlyozva, hogy véleményem szerint ebben a működési keretben egyfajta új szemlélettel külön hangsúlyozni, védeni lehet környezet- és természetvédelmi értékeket is. Az állampolgárok hatást gyakorolhatnak így az életüket befolyásoló körülményekre, intézményekre. Hatékony és

³ „A civil társadalom felemelkedése kétségtelenül mérföldkőnek számít korunk történetében.”- Kofi Annan, ENSZ főtitkár Mi a nép: civil társadalom, az ENSZ globális kormányzás. A Kiváló Személyek bizottságának jelentése az ENSZ és a civil társadalom kapcsolatáról ENSZ (2004)

konstruktív társadalmi párbeszéd valósulhat meg az egyesületi formákon keresztül. Az egyesületi tevékenységet is meghatározzák a szabadságjogok. Így az ismertetett szabályok pozitív jellegű kötelezettségeket írhatnak elő, ezzel támogatva a jogok gyakorlását. Az államtól elkülönült önálló és önkéntes alapon való működés garantálja a hatékony érdekérvényesítést, nincsen kötelező költségvetési ellenőrzésük, támogatások megszerzése esetében sem kerülnek függő jogi helyzetbe.

A környezetvédelmi és természetvédelmi értékek kiemelt védelme a vadásztársaságok egyesületi formái számára egy innovatív lehetőséget jelentenek, és ezek megvalósulását a tagok olcsóbban és hatékonyabban tudják ellátni. Ezt egy új stratégiai irányvonalnak tartom. Az egyesületi forma adta lehetőség új fejlődési irányvonal előfeltétele is lehet, mivel alkalmas lehet: érdekérvényesítésre, szemléletformálásra, lakosság felé felmérések, kutatások illetve eredményeik közvetítésére.

A kapcsolódó jogszabályok közül az alábbi környezet- és természetvédelem általam vizsgált kérdéseinél véltem felfedezni a civil szféra lehetőségei és feladatait:

A vadásztársaság egyesületi formájának innovatív fejlődési lehetőségei, civil jellegű megjelenése kapcsolata a környezet és természetvédelemmel.

Az állam társadalmi és gazdasági rendjének biztosítása, a célok megvalósítása szabályozást tesz szükségessé. A jogi szabályozás befolyásolja az ember és a környezet kapcsolatát, így a vadászat szabályozásával is elősegítik, hogy a természeti örökségünk, környezeti értékeink megőrzése megvalósulhasson.

A vadvilág és a vizes élőhely védelme folyamatos fejlesztése közügy, amely minden állampolgár feladata. A természeti erőforrások bölcs használata is közös feladat.

Fontos a biodiverzitás elvét hangsúlyozni, így ezzel a természethez közel álló vadászokat, íjászokat, solymárokat, madarászokat, minden természetvédő embert mozgósítani lehet a természet pótolhatatlan értékeinek megőrzésére. A környezet és az életminőség szorosan összefügg egymással, a jognak így a környezet- és természetvédelem keretében igen sok feladatot kell megoldania. A szabályozásnak érvényt a legtöbb esetben önkéntes jogkövetéssel, megelőzéssel, esetlegesen hatósági ellenőrzéssel, szankcionálással szerezhetünk.

A vadak is éppúgy, mint az ember környezetben élnek, ezért a vadászati jog témaköre sem választható el a környezet- és természet védelmétől, valamint az egyes állatok védelmére vonatkozó szabályokat is össze kell mindenképpen hangolni. Az állatvédelmet minden állatra ki kell terjeszteni, így a házasított és vadon élő állatokra is.

A vadászatra vonatkozó szabályok első fajvédelmet tartalmazó rendelkezései 1884-ben azzal jelentek meg, hogy az énekes madaraknak jogi védelmet biztosítottak.

Magyarországon a rendszerváltással a társadalom teljesen új dimenziót nyitott az önszerveződő civil társadalmi szervezetek számára. Az országosan bejegyzett közel 100.000. civil szervezet lefedi a társadalom valamennyi rétegét. Nem valósítható meg demokrácia, összefogás, párbeszéd, működő érdekképviselési rendszerek, erős civil társadalom nélkül, melynek életritmusa nem kapcsolható a választási ciklusokhoz. Ezek a szervezetek a közvetlen demokrácia letéteményesei.

Az 1990 óta eltelt időszakban a politika sokszor próbálta saját arculatára változtatni a civileket, szerencsére nem túl sok sikerrel. A civil szervezetek a helyi társadalmak meghatározó alkotóelemeivé váltak, a demokratikus Magyarország jövőképeként fontos sarokpontjai. Az Európai Unió partnerségi rendszere többéves fejlődés eredménye, és minden országban bizonyította életképességét, a társadalomra gyakorolt pozitív hatását.

Ma már nem képzelhető el fejlett és gazdaságilag is eredményes együttműködés az önkormányzatok, a gazdasági és a civil szervezetek összehangolt, kölcsönös érdekeken nyugvó együttműködése nélkül.

Az Európai Unióban folyamatosan nő azoknak a civil szervezeteknek a szerepe, amelyek véleménye releváns a környezetpolitika kialakítása során. Innovatív szerepet töltenek be a politikai rendszerekben és bizonyos állami feladatok átvállalásával aktívan tevékenykednek a környezetvédelemben. A hazai civil szervezetek is szeretnék ezen az úton továbbmenni, mert úgy gondolják, hogy kommunikációt az országgal hatásosabban és eredményesebben képesek megvalósítani.

A környezetünk folyamatos változását, romlásának hatását mindenki tapasztalhatja és ennek javítása érdekében hosszútávú stratégia kidolgozására van szükség. A környezeti nevelés és szellemformálás megvalósulása a cél, de egy ilyen programot egyik párt sem fog magára vállalni, hacsak a társadalmi nyomás meg nem erősödik. Feltétlenül szükség van határozott, erős, cselekvőképes környezetvédelmi jellegű civil szervezetekre, amelyek ellensúlyozhatják a rövid távú politikai célokat és a gazdasági érdekeket.

A vadásztársaságok olyan speciális civil szervezetek, amik a vállalt célkitűzéseikre, tevékenységükre, gazdálkodásukra és szervezeti működésükre (többségében egyesületi formákra) is tekintettel kiemelt szerepet kaphatnak a civil életben.

A vadásztársaság, mint civilszervezet a vállalt céljai, funkciói, struktúrája és államrendszeren belüli elhelyezkedése miatt nagyon egyedi vonásokat mutat, szabályozása ezért nem hasonlítható össze más civil szervezetekével.

Az alábbiakban felsorolt szempontoknál a következőket vizsgáltam meg, amivel álláspontom szerint a „civil jellegük” igazolható⁴:

- a vadásztársaságok minden esetben intézményesült szerveződések, nemcsak bírósági, de egyéb nyilvántartásuk is van,
- vannak általában más céljaik is, így gyakran előfordulhat, hogy a nyereséget nem osztják fel a tagok egymás között, de általánosságban az is megállapítható, hogy nem kifejezetten nyereségorientált céllal jönnek létre,
- önkormányzati keretek között maguk szervezik a tevékenységüket, szervezetüket, nincsenek állami befolyás alatt,
- mindig előre maguk, illetve a tagok által meghatározott irányelvek, célok szerint működnek, így más külső érdekeket sem részesítenek előnyben,
- a tevékenységük a közösség érdekét minden esetben kiemelt körben biztosítja.

Ezek a jellemzők az Európai Unióban általában a civil szervezetekre vonatkoznak, ami nem egy szigorú körvonalazódást jelent. Általánosnak tűnő elemek határozzák meg őket, mint az önálló szervezetiség, függetlenség, közjó ellátása. Az, hogy a vadászat- és vadgazdálkodás anyagi forrásokat nem nélkülözhet, indokolja, hogy a szervezetre külön speciális rendelkezés és törvény legyen érvényben.

A vadásztársaság tevékenysége szerint is megjelölhető a fenti gyűjtő kategóriába:

- szolgáltatást nyújthat, mivel az erdő adta szolgáltatások mindenki által szükségletek,
- kiemelt érdekvédelmi szerepet is felvállalhatnak, mivel csak és kizárólag így biztosítható a hangsúlyozott szerepük,

⁴ Az összehasonlításom elemeinél figyelembe vettem a DemNet könyvek – Nonprofit szervezet jogára vonatkozó fejezetét 54.p–59.p.

- információt, támogatást és tanácsokat adnak a tagjaiknak, kölcsönösen együttműködnek a választott célok elérése érdekében,
- forrásokat szerezhetnek magánszemélyektől; azok felajánlásaiból, adományaiból, de a központi költségvetésből is megerősítve azt a tőkét ami a nem nyereségorientált célok megvalósulását hosszútávon biztosítani tudja.

Külön értéke lehet az egyesületi formának, hogy helyi jellegű és nemzeti örökség erőforrásainak megőrzésére, megóvására önkénteseket toborozhatnak és ösztönözhetnek. (Pl.: vadászterületek meghatározásánál, hatósági kijelölésénél) Ennek az a különleges értéke, hogy a modern társadalmakban erre sem az üzleti szféra, sem az állam nem tud embereket rávenni. Ezen felül eltérő anyagi és kulturális értékekkel rendelkező embereket hoz össze, és nem hierarchikus módon szerveződik. Ezzel is a megújulás és a kommunikáció eszköze lehet egy megújulni képes szervezeti forma: az egyesület.

A következőkben ismertetném azokat a feladatokat, melyek érvényesíthetők a környezetvédelmi törvényünk (1995.évi LIII. tv.- továbbiakban Ktv.) és egyéb jogszabályok által biztosított keretben. Az egyesületi jog szoros kapcsolatban áll a vélemény-nyilvánítás szabadságával, tehát az alkotmányos alapjog garantálja annak szabad gyakorlását is.

Résztétel a környezettel kapcsolatos eljárásokban

Az állampolgároknak joguk van a környezethasználók és hatóságok figyelmét felhívni a környezetveszélyeztetésre, a környezetkárosításra és környezetszennyezésre. A hatóságok a bejelentéseket kötelesek kivizsgálni, a szükséges intézkedéseket megtenni, és a bejelentést tevőt érdemben tájékoztatni.

Az állampolgári részvétel gyakorolható személyesen, vagy képviselő útján, mint a vadásztársaság képviselőjeként, de az önkormányzat segítségével, közreműködésével is.

A vadásztársaságnak joga van arra, hogy a tagsága érdekeit képviselve közreműködjön a működési, vagy tevékenységi területét érintő területfejlesztési, területrendezési tervek és környezetvédelmi programok kidolgozásában. Ezek mellett részt vehet a környezetvédelmi engedélyezési eljárásokban és véleményeztetheti a környezettel kapcsolatos állami és önkormányzati jogszabályok tervezeteit. Környezetveszélyeztetés, környezetszennyezés, vagy környezetkárosítás esetén a szervezet a környezet védelme érdekében jogosult fellépni, és kérni az érintett hatóságtól, helyi önkormányzattól a hatáskörébe tartozó intézkedés megtételét.

A sokféle környezetvédő civil szervezetek közül a vadásztársaság az a forma, ami a környezetvédelem kérdéskörét fontosnak tarthatja és a vállalt céljai között kiemelten kezelheti. Ha a szervezet számára környezetvédelemmel kapcsolatosan biztosított lehetőségeket csoportosítani szeretnénk, akkor ezt az alábbiak szerint jelzem:

Érdekérvényesítés

Talán ez lehet a legfontosabb kérdés ma Magyarországon, ami napirenden is van. A környezetvédelmi törvényünk 98-99.§-a határozza meg a társadalmi szervezetek, így az egyesületi formában működő vadásztársaság jogait is. Ügyféli jogállással léphetnek fel, így a szervezetben való igényérvényesítés sikereesebb lehet.

A Ktv. 99.§-a értelmében környezetveszélyeztetés, -szennyezés, -károsítás esetén a szervezet a környezet védelmében jogosult fellépni, és az állami szervtől helyi önkor-

mányzattól a megfelelő, hatáskörébe tartozó intézkedés megtételét kérni, vagy pert indítani. Az Európai Unióba való belépésünk után a magyarországi ernyőszervezetek partnereivé váltak az uniós ernyőszervezetek. A politikai nyomásgyakorlás színtere kitolódott egészen Brüsszelig.

Ezeknek a nagy átfogó szervezeteknek ezentúl kettős céljuk lesz. Egyrészt a magyar kormányánál, illetve a szakminisztériumoknál kell civil, alulról jövő érdekeket kifejezésre juttatni, másrészt az unió bizottságainál, szakértői munkacsoportjainál, az Európa Parlamenti képviselőknél és az Európa Tanácsnál kell lobbizni annak érdekében, hogy a társadalom akarata megjelenhessen a jogi és egyéb szabályozási rendszerekben. Ezzel párhuzamosan a megalkotott törvények hatóságok általi betartásának nyomon követése és ellenőrzése is a feladataik közé tartozik.

Szemléletformálás

Ha az emberek nem kapnak megfelelő minőségű információt a körülöttük történő eseményekről és azok milyenségéről, akkor nem is tudnak érdemben fellépni valós érdekeik megóvása érdekében. Nagyon fontos, hogy legyenek olyan érdekcsoportok, amelyekhez fordulni lehet. A környezetnevelés hiányosságait lehet ezzel enyhíteni. Az emberek a médiából szereznek információkat a körülöttük zajló eseményekről. Sajnos ma Magyarországon kevés hír szól a környezeti ügyekről, csak jelentősebb esetek kerülnek előtérbe (egész erdő kivágása). A médián keresztül a környezetvédelemmel kapcsolatos kommunikáció is hatékony eszköze lehet a környezettudatos magatartás formálásának.

Közvetlen részvétel a döntés előkészítésében, döntéshozatalban

A vadásztársaságnak is van szakmai háttere. Megfelelő tudással és tapasztalattal rendelkező személyekkel lehetősége nyílik arra, hogy a jogalkotásba beleszóljon.

A törvénytervezetek áttanulmányozásával javaslatokat lehet tenni a végső forma megalkotására. A helyi szervezetek segítségével a vélemények eljuthatnak a helyi szintű döntéshozókhoz.

A közvetlen részvétel itt még azt is jelenti, hogy a civil szervezet résztvevőinek, képviselőinek lehetőséget kell adni, hogy a jogszabályok koncepciók kialakításával foglalkozó minisztériumi, vagy más intézményi belső munkacsoportokban, bizottságokban részt vegyenek.

Ennek az a jelentősége, hogy szakmai szinten már a döntési lehetőségek felmerülésénél közvetlenül hozzá tudnak járulni a megalapozottabb és végrehajthatóbb jogszabályok, tervek kidolgozásához, valamint nagymértékben nőhet a döntések társadalom általi elfogadottsága, legitimitása.

Részvétel, egyeztetés a hatósági eljárásokban

A 2004. évi CXL. tv.-ben – ami a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szól – megfogalmazódik, hogy a hatóság „az ügyféllel egyfajta partneri viszonyt kialakítva törekedjék valamely közérdekű cél elérésére, vagy valamely magáncélra a közérdekkel összhangba hozatalára”

A kiteljesedés másik iránya így a civil szervezet ügyféli pozíciójának általános elismerése a tevékenységüket érintő szakmai eljárásokban.

A 2004. évi CXI. Tv. 68.-69.§.- a szerint a közigazgatási hatóság semmiféle korlátot nem állíthat a 68.§. szerint: azon döntések hozzáférhetővé tétele elé amelyeket a 69.§. (6) bek. b) pontja értelmében közérdekű keresettel meg lehet támadni,

c) pont szerint: az adott tevékenységgel összefüggésben a hatásterületen élő lakosság jelentős részét érintő ügyben hozott,

e) pont értelmében: az épített és természeti környezet, illetve kulturális örökség állapotát jelentősen befolyásoló tevékenységgel kapcsolatosan hozott,

f) pont értelmében: a korlátozottan rendelkezésre álló természeti erőforrások elosztásáról, illetve felhasználásáról hozott.

Peres eljárások kapcsán történő részvétel

A Legfelsőbb Bíróság az 1/2004 KJE jogegységi határozatában kimondta, hogy az állampolgárok által a környezetvédelmi értékeink képviseletére létrehozott egyesületeket és más politikai pártnak, érdekképviseletnek nem minősülő, hatásterületen működő társadalmi szervezeteket a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. tv. 98.§-ának (1) bekezdése alapján a szakhatósági állásfoglalás tekintetében területükön az ügyfél jogállása illeti meg azokban a közigazgatási eljárásokban, melyekben jogszabály a környezetvédelmi hatóság szakhatósági állásfoglalásának a beszerzését írja elő.

Közigazgatási per indítására jogosult – többek között –, aki nemzetközi szerződés (Aarhusi Egyezmény) alapján környezeti információt kér a közigazgatási szervtől, és e kérelmét a közigazgatási szerv figyelmen kívül hagyta, helytelen módon utasította el, vagy nem adott kielégítő választ.

A vadásztársaságok és tagjaik esetlegesen a természetért és élővilágért is aggódva – meghatározóbb mértékben tudnak közreműködni a kitűzött célok érvényesítése érdekében, mintha laza szervezeti jellegű egyének csoportja – jogi személyiség és állami elismerés nélkül – vállalná fel hasonló kérdések támogatását.

A vadászatra jogosultak azzal tudnak a legeredményesebben közreműködni a természetvédelem feladatainak a megoldásában, ha:

- szigorúan megtartják, megtartatják a természetvédelmi jogszabályoknak, és a Vadászati Törvény természetvédelmet szolgáló rendelkezéseit,
- ismerik a vadászterületük adottságait, értékeit, és hatékonyan fellépnek ezek védelmében,
- tevékenységüket általában úgy alakítják, hogy az összhangban álljon a természetvédelmi érdekekkel, biztosítva a vadállomány fennmaradását és ésszerű fejlesztését,
- konkrét intézkedéseket tesznek a természetvédelmi érdekek védelmére,
- vadászatok rendezésekor, felhívják vadásaik figyelmét, a területen élő védett szőrmés és szárnyas állatok lelövésének tilalmára
- az állatvilágra kedvezőtlen természeti viszonyok között hatékonyan gondoskodnak a védett állatokról is,
- megszervezik a vadászok természetvédelmi oktatását,
- közreműködésükkel segítik a természetvédő szervezetek munkáját,

- haladéktalanul értesítik a természetvédelmi szerveket minden olyan jelenségről, amelynek a természetvédelem szempontjából jelentősége lehet.

Vadászni csak szakszerű és tervszerű vadgazdálkodás mellett lehetséges, a vadászati és vadgazdálkodási feladatok ellátása pedig megköveteli a vad megfelelő élőhelyének fenntartását és annak védelmét.

A környezet- és természet védelmével igen sok civil jellegű csoport, szervezet foglalkozik, azonban csak érzelmi alapon. A vadásztársaságok fel tudnak vállalni olyan munkákat, amivel elősegíthetik a területek természetpusztításának megelőzését, gazdálkodásuk kapcsán esetlegesen területeket kezelhetnek, elősegíthetik élőhelyek állatállományának fennmaradását, és így mind szakmai és társadalmi kontrollt is adhatnak.

A vadászat és a természetvédelem szoros kapcsolatát számos olyan nemzetközi egyezmény rögzíti, amelyekhez Magyarország is csatlakozott és valamilyen formában kapcsolatban vannak a vadon élő állatvilággal. Ezek közül néhány jelentősebb: Ramsari Egyezmény, Washingtoni Egyezmény, Bonni Egyezmény, Berni Egyezmény, Riói Egyezmény.

Az Európai uniós szabályok közül a következőket emelném ki: a Tanács 79/409/EGK irányelve, a Bizottság 91/244/EGK irányelve, a Tanács 92/24/EGK irányelve, és végül a Tanács 92/43/EGK irányelve.

A jogszabályi környezet és a kezdeményezések körét csak az alábbiakban ismertetett szegmensben vizsgáltam. A teljes jogi szabályozás elméleti hátterének részletes elemzése külön tanulmányt igényelne.

A civil kezdeményezések hatására a vadászat és annak gyakorlása az erdővel kapcsolatos problémák politikai jellegűekké is váltak, így ezeknek a kérdéseknek a felvállalását, és segítségét kitűző szervezetek még hatékonyabbak lettek. Mindannyiunk közös célja az egészséges környezet hosszútávú fennmaradása.

Érvényesülési lehetőségek az Európai Unió tagság kapcsán

Jelenleg a témakörben nincs uniós szintű kötelező joganyag. A vadászat kapcsán érintett civil szektor működési körülményeinek, állammal való partneri kapcsolatának szabályozása tagállami szintű hatáskör. Azonban az általános elvek, elvárások hatnak minden szervezetre. (*Participáció, transzparencia, szubszidiaritás elve*)

A közösségi részvétel a jogállamiság egyik lényegi ismérve. A demokrácia aktív polgárokat feltételez, akik a közügyekben tájékozódnak, illetve részt akarnak venni azok intézésében. Az Európai Unió elvárja, hogy tagállamaik érvényesítsék az európai kormányzásról szóló, Európai Bizottság (EB) által 2001-ben kiadott Fehér Könyvben foglalt meghatározó elveket (nyitottság, civil szervezetek bevonása és kiemelt szerepe a konzultációs folyamatokban, számon kérhetőség, hatékonyság, koherencia)

A Nemzeti Civil Alapprogramról szóló 2003. évi L. tv. a magyar jogrendszerben először tisztázza a civil szervezet fogalmát. Főbb jellemzők: a profitszétosztás tilalma, működési autonómia, önkormányzatiság, függetlenség, önálló jogi személyiség, intézményesültség, önkéntesség, öntevékenység, közhasznúság, a közjó szolgálata, a pártpolitikai és hitéleti tevékenység kizárása.

A vadásztársasági jellemzők alapján ki lehet jelenteni, hogy egy egyesületi formában működő vadásztársaság megfelel a kritériumoknak, így civil szervezetként is működhet.

Tekintettel arra, hogy a civil szervezetek szerepe egyre nő a szektorális politikákban a téma kapcsán három egyezményt szeretnék kiemelni:

A *Maastrichti Egyezmény (1992)* 23.sz. nyilatkozata kimondja:

„fontos az Európai Közösség, valamint a jótékony célú egyesületek és alapítványok – mint a szociális létesítményekért és szolgáltatásokért felelős szervek – közötti együttműködés.”

Ennek a dokumentumnak a 8D szakasza a Európai Unió állampolgárai számára közvetlen keresetindítási lehetőséget biztosít. A 138 D szakasz pontosítja: nemcsak természetes személyek, de társadalmi szervezetek is élhetnek ilyen keresetindítási joggal, lehetőséggel. Az Európai Bizottságnál akkreditált Európai Környezetvédelmi Hivatal, mint nem kormányzati civil szervezet szintén indíthat *actio popularis*t. Az *actio popularis* római jogi intézmény, mely a *populus*, a nép számára lehetséges igényérvényesítési lehetőség volt. Bárki élhetett vele, aki jogosult volt keresetet benyújtani. Ma a közérdekű perlési jogosultság hazánkban a társadalmi szervezetek, illetve az ügyész számára áll nyitva.

Az *Amszterdami Szerződés (1997)* közleményében az önkéntes szervezetekről és alapítványokról a nonprofit szektor teljesítményét gazdasági, szociális és politikai szempontból jelentősnek és támogatásra méltónak tartja, kiemeli a szociálpolitikát, a fejlesztési és humanitárius segélyeket, a környezetvédelmet és az emberi jogokat.

A társadalmi részvétel szempontjából kiemelkedő jelentőségű az *Aarhusi Egyezmény*, amely a szükséges ratifikálások után 2001. október 30.-án lépett hatályba. Az Egyezmény három pillérre épül, melyek a következők voltak: információhoz való hozzáférés, részvétel a döntéshozatalban, és a jogorvoslathoz való jog.

Magyarországon a 2001. évi LXXXI. törvénnyel hirdették ki, ezzel a magyar jogrend részévé vált. Kétségtelen, hogy az Egyezmény címében a környezettel kapcsolatos információhoz és döntéshozatali részvételhez kapcsolódik. Hatálya és hatása azonban ennél sokkal kiterjedtebb: valójában a közösségi részvétel nemzeti és nemzetközi jogban meglévő, általánosan elfogadott elveit és gyakorlatát foglalta rendszerbe, és azokat minimális elvárásként fogalmazta meg.

Aarhus szellemében az igény egyértelmű, a korai részvétel elvének megfelelően, a háttér információkat és a lehetőségeket tartalmazó szakértői előkészítő anyagokat időben kellene eljuttatni a civil szervezetekhez, mert csak így van esély a különböző civil jellegű véleménynek összegyűjtésére, és az egyeztetésen képviselendő többségi álláspont kialakítására. Ennek hiányában pont a társadalmi egyeztetés lényege veszhet el.

A vadon élő állatvilág nem ismeri az országhatárokat. Eredményes védelem nem is képzelhető el egységes koncepció és a szomszédos államokkal való együttműködések, egyezmények nélkül. A civilizált ember ma tud figyelni a környezeti értékekre, mivel a vadászattól már nem függ a fennmaradása. Egyetlen lehetőség a vadászat adta lehetőségek hosszútávú kihasználására, az összehangolt és tudatos magatartás gyakorlása.

A fentiekben is megemlített környezettudatos magatartás és a vadászat inkább egymást feltételező tevékenység, mint egymást kizáró. A célok azonosak, illetve nagyon hasonlóak.

Összefoglalás

A globális, regionális és helyi gazdasági, környezet, és természetvédelmi, társadalmi célok és ezek kölcsönhatásának vizsgálata, ennek összehangolása egyre sürgetőbb. A XIX. századtól felgyorsult ütemben erősödtek az ember környezetét és életminőségét, az élővilág létfeltételeit veszélyeztető tényezők.

A természeti környezet, az ökológiai adottságok kedvező szinten tartásában, vagy helyre állításában a szabályozásnak és az embernek nagyon fontos szerepe van. A fentiekben ismertetett szabályok, elvek, célkitűzések jelzik a szükséges és irányadó rendelkezéseket. A jogi szabályozásnak kiemelkedő a jelentősége a védelmi és tevékenységet szabályozó témakörben is. A korszerű feltételek megteremtésével eredményességet csak a gyakorlatot folytatók magatartásától, jogkövetésétől várhatunk. Álláspontom szerint a hatályos hazai rendelkezések összhangban vannak a korszerű és fejlődő társadalmi-gazdasági viszonyokkal. Próbáltam rámutatni arra, hogy a vadászati tevékenység nem értelmetlen pusztítás, hanem egyre inkább a környezeti és természeti értékeket is figyelembe vevő összehangolt tevékenység. A vadászat érdekközösségeket civil jellegű szerveződések hoz létre, és a lelkes tagok aktívan szolgálják a környezet- és természetvédelem körét, mivel az állatállomány megőrzése nélkül nem lehetne ilyen tevékenységekről beszélni. A magyar erdő jövőbeni sorsa - egészsége, többcélúsága, természetközelsége, tulajdonlása, a benne folyó gazdálkodás - minden magyar állampolgárt érdekelhet, és nagy számú erdőtulajdonost érint, sok erdőszakembernek munkát is biztosít. Szükséges a felelős és etikus tulajdonosi magatartás, a távlatos gondolkodás, a szakzerűség érvényesülésének segítése.

Az erdők stabilitásának fenntartása társadalmi érdek.

A vadásztársaságok megalakulása, működése és megszűnése kapcsán sok olyan kérdés merülhet fel, aminek megoldása problémát jelenthet a törvények rendelkezéseinek joghőzágai miatt. Ez felveti természetesen azt a gondolatot is, hogy egyáltalán megnyugtató-e a mostani jogi rendezés, s nem szükséges-e a mostani jogi rendelkezés haldéktalan újbóli megfontolása, még mielőtt nagyobb baj nem keletkezik.

Külön kiemelném a megszűnés esetén felmerülő rengeteg bizonytalanságot az egyesületi vagyonnal kapcsolatosan. A vadásztársaságok esetében nagy súllyal jelentkezik ez a probléma, mivel működésük nem szorítkozhat a saját leszűkített érdekeik védelmére. A vadállomány nemzeti kincs, és országos védelmet kell, hogy élvezzen. Ezzel összhangban kellene a vadgazdálkodási és vadászati tevékenységeket a jogszabályokkal összhangban kifejteni. Joggal gondolkozhatnak el azon, hogy célszerű volna különbséget tenni a különböző társadalmi szervezetek között, és külön kellene szabályozni a vadásztársaságok létrejöttét, működését.

A vadászat egyre drágább „szórakozás”. Szűkül az a réteg, mely megengedheti magának, hogy vadásszon. Sokszor a magyar vadásztársaságok is kényszerből értékesítik a vadászati lehetőségeiket annak érdekében, hogy a tagság is vadászhaszon, azonban ennek is tetemes ráfordítás áll a háttérben. A szállás, az utazás, a megfelelő színvonalú ellátás biztosítása nem egyszerű feladat, az infrastruktúra kiépítése sok pénzbe kerül. Ebben a helyzetben azonban sok veszélyt láthatunk. Félő, hogy aki meg tudja fizetni a drága fegyvert, felszerelést, tagdíjat, vadászjegyet, az már nem a magyar vadászat érdekeit tartja szem előtt, hanem azt, hogy mit kap a pénzéért.

A rendszerváltás utáni átalakulás nem tett jót a magyar vadállománynak, és a ma-

gyar vadászat hírnevének. Az egykoron vadászati nagyhatalomnak számító Magyarország már nem olyan vonzó a külföldi vendégvadászok körében, mint régen. A vadlét-szám apad, miközben egyre nagyobb verseny bontakozik ki a vadászturizmusban.

Sajnos sok-sok kérdés vár még megoldásra, de amíg erdők lesznek, lesznek erdő-ügyek, csak az nem mindegy számunkra, hogy azok erdő – építők, vagy erdő rombolók-e.

A lakosság természeti tudatának fejlesztése a jövőben sokkal szorosabb együttműködést, együttgazdálkodást igényel a természetvédők, vadászok között az ismeretterjesztés, oktatás, nevelés, rekreáció, és a nemzetközi kapcsolatok terén is.

A természetvédelem és a vadászat érdekeinek összevetésénél meg kell állapítani, hogy a természetvédelem elsőbbséget kell, hogy élvezzen. (Ennek számos megnyilvánulása is van: vadászható állatfajok köre, vadgazdálkodási tevékenység előírt módokon lehetséges, vadászati idények megjelölése, annak kimondása: vadászni csak akkor lehet, ha a vadászható faj köre nincs veszélyben, stb.) Még megannyi feladat vár a civil jellegű vadásztársaságokra, egyesületekre, tekintettel megjelenési variánsaikra.

ANIKO JUDIT BEZDÁN

PROSPECTS OF CIVIL HUNTING ASSOCIATIONS

(Summary)

The author attempts to categorise the hunting association, which operates in the agrarian sector and which applies unique regulations as regards the notion itself and its definition. The aim is to draw attention to the non-profit application of hunting associations among the continuously differentiating organizations. This study elaborates only on a segment of the question and neglects the analysis of the issue at the international and European Union level. The usefulness of this work, on the one hand, is that it may make readers more sensitive to the gains from hunting and from forests, on the other hand it highlights the special features, the public utilisation and multi-purposeness of the third sector.